

Οι Κυκλάδες στην Επανάσταση του 1821

Ειρήνη Τσαβαλά

Διδάκτωρ Πανεπιστημίου Σορβόνης, Paris IV

Οργανωτική Συντονίστρια του 1^{ου} ΠΕ.Κ.Ε.Σ. Νοτίου Αιγαίου,

Συντονίστρια Ε.Ε. κλάδου ΠΕ 70 Δασκάλων

Η παρουσίαση αυτή σκοπό έχει να θέσει κάποια ερωτήματα από τα οποία τα περισσότερα, τουλάχιστον, θα απαντηθούν από τους εισηγητές και τις εισηγήτριες της σημερινής ημερίδας.

Δίνουμε μια πρώτη εικόνα, εν είδει προκαταβολικού οργανωτή, προκειμένου να προϋδεάσει τους ακροατές και τις ακροάτριες για τη γενική κατάσταση στις Κυκλάδες, τις ειδικές συνθήκες κάποιων νησιών, ώστε να ερμηνεύσουμε την εκάστοτε συγκεκριμένη στάση που κράτησαν νησιά των Κυκλάδων κατά την Επανάσταση.

Πρώτα όμως πρέπει να ανατρέξουμε στον δέκατο τρίτο αιώνα και συγκεκριμένα στην τέταρτη Σταυροφορία του 1204.

Ποιοι κατακτούν τις Κυκλάδες; Ποιο καθεστώς επικρατεί;

Ποιες κοινωνικές τάξεις ευνοούνται και ποιες υποφέρουν;

Πώς η Ενετοκρατία επηρεάζει το δόγμα των κατοίκων των Κυκλάδων;

Ποια νησιά επηρεάζονται περισσότερο από αυτή την αλλαγή του δόγματος;

Τι σημαίνει πρακτικά αυτή η αλλαγή και πώς θα επηρεάσει την Επανάσταση του 1821, κατά την έναρξη του Αγώνα κυρίως και αργότερα κατά τη διάρκεια των πειρατικών επιδρομών και πολεμικών συγκρούσεων στο Αιγαίο;

Υπήρξαν αγωνιστικά κινήματα στα Κυκλαδονήσια πριν την Επανάσταση του 1821;

Εάν ναι, ποια είναι η φύση αυτών των αγωνιστικών κινήματων;

Συνεχίστηκαν με την έναρξη της Επανάστασης, τι μορφή έλαβαν κατά τη διάρκεια του ξεσηκωμού του Γένους;

Πώς χρησιμοποιήθηκε η Πάρος και συγκεκριμένα το λιμάνι της Νάουσας από τους Ρώσους στη διάρκεια του Ρωσοτουρκικού πολέμου μεταξύ του 1768-1774;

Η δράση της Φιλικής Εταιρείας στις Κυκλάδες και συγκεκριμένα ονόματα ντόπιων ή όχι Φιλικών.

Πώς φορολογούνταν οι κάτοικοι των Κυκλάδων από τους Τούρκους και ποιοι επελέγησαν για να ασκούν τον ρόλο του φοροεισπράκτορα; Τι αντίκτυπο είχε αυτό στους απλούς ντόπιους κατοίκους;

Πώς ακριβώς οι διομολογήσεις, που συνήψαν οι Γάλλοι με τον Σουλτάνο τον 16^ο αιώνα, επηρεάζουν τη στάση των κατοίκων κάποιων νησιών και ιδιαίτερα της Σύρου;

Τι σημαίνει η προστασία της Γαλλίας για τη Σύρο και για την Τήνο;

Σε τι συνίσταται η ουδετερότητα της Σύρου κατά την έναρξη της Επανάστασης και κατόπιν κατά τη διάρκεια του Αγώνα; Ποιον αντίκτυπο έχει στην ανάπτυξη της πόλης, ως πρώτου εμπορικού κέντρου του αγωνιζόμενου έθνους των Ελλήνων στην πορεία του προς τη δημιουργία κράτους;

Πώς η γεωγραφική θέση της Σύρου επηρεάζει τη μετακίνηση και εγκατάσταση στο νησί των προσφυγικών πληθυσμών από τα νησιά του Ανατολικού και Νοτιοανατολικού Αιγαίου, από τη Μικρά Ασία και άλλες περιοχές μετά την ολοσχερή καταστροφή τους από τους Τούρκους;

Τι σημαίνει για τους γηγενείς πληθυσμούς των νησιών η εγκατάσταση αυτή των προσφύγων; Ποιαν επίδραση είχε και ποιον αντίκτυπο στην οικονομική, κοινωνική, πολιτιστική ζωή τους;

Θα διαπιστώσουμε επίσης τη διστακτικότητα κάποιων νησιών να συμμετάσχουν στον Αγώνα λόγω ανασφάλειας και αδυναμίας να προστατευθούν από τις επιδρομές των πειρατών, λόγω του φόβου για αντίποινα από τον τουρκικό στρατό και στόλο καθώς και λόγω της απόστασης που τα χώριζε από την ηπειρωτική Ελλάδα.

Σε ό,τι αφορά στη Σύρο ποια σημασία αποκτά το λιμάνι της για την Επανάσταση; Πώς εξελίχθηκε αυτό το λιμάνι σε κέντρο/κόμβο του διαμετακομιστικού εμπορίου στο Αιγαίο;

Ας δούμε την περίπτωση της Νάξου, όπου ο λαός απαιτεί δίκαιη φορολογία και τερματισμό της εξαθλίωσής του από τους Ενετούς και ντόπιους φεουδάρχες, οι οποίοι συνέχιζαν επί Τουρκοκρατίας την ίδια οικονομική πολιτική αφαίμαξης του πληθυσμού.

Θα δούμε επίσης τη συνεισφορά της Θήρας στον Αγώνα αλλά και την πρώτη διοικητική της οργάνωση.

Τέλος, θα έχουμε την ευκαιρία να περιηγηθούμε στη ζωή των Κυκλάδων στα επαναστατικά χρόνια μέσα από τον ήρωα του Δημητρίου Βικέλα, Λουκή Λάρα.

Υπάρχουν ακόμα αρκετά θέματα που θα μπορούσαν να θιγούν στην ημερίδα αυτή, όπως:

Η περίπτωση της Άνδρου με τον Δημήτριο Μπαλή, δηλαδή ο ξεσηκωμός του λαού με διπλό αίτημα: αφενός τη συμμετοχή στον Αγώνα κατά των Τούρκων, τον οποίο οι άρχοντες εγκατέλειψαν μετά την καταστροφή της Κάσου και των Ψαρών τον Μάιο και Ιούνιο του 1824 αντίστοιχα, και αφετέρου την ανακατανομή της γης υπέρ των αγροτών και ακτημόνων.

Η μελέτη του δικαίου και του εθιμικού δικαίου στις Κυκλάδες επί Οθωμανικής Κυριαρχίας και συγκεκριμένα στην Τήνο.

Η αξία του φυσικού λιμένα της Μήλου και η συμβολή του στις πολεμικές επιχειρήσεις ταυτόχρονα με την αξιοποίηση των πυρπολητών της Μήλου στα πληρώματα του ελληνικού στόλου.

Με την παρούσα ημερίδα δεν φιλοδοξούμε να απαντήσουμε σε όλα τα ερωτήματα που τίθενται, όταν μελετά κανείς την ιστορία των Κυκλάδων στα επαναστατικά χρόνια.

Μέσα από τις εισηγήσεις τις οποίες επέλεξαν να παρουσιάσουν οι συνάδελφοί μας Εκπαιδευτικοί, που υπηρετούν στα σχολεία της Δημοτικής και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, φωτίζονται πτυχές της Τοπικής Ιστορίας και αναδεικνύεται ο ρόλος των Κυκλάδων στην Επανάσταση και στην οικοδόμηση του Νέου Ελληνικού κράτους.

Βιβλιογραφία

- Αμπελάς Τιμολέων, *Ιστορία της νήσου Σύρου, από αρχαιοτάτων χρόνων μέχρι των καθ' ημάς*, Τύποις Ρ. Πρίντεζη, Ερμούπολη 1874 (Επανέκδοση: 1998).
- Δρακάκης Ανδρέας, *Ιστορία του οικισμού της Ερμούπόλεως (Σύρας)*, Αθήνα 1979 τ. Α' - Αθήνα 1983 τ. Β' (Επανέκδοση: Σύρος 2000).
- Δρακάκης Ανδρέας, *Η Σύρος επί Τουρκοκρατίας*, Ερμούπολη 1948
- Δώριζας Γεώργιος Ι., *Η Μεσαιωνική Τήνος*, Β' Έκδοση, Εταιρία Τηνιακών Μελετών, Αθήνα 2006.
- Δώριζας Γεώργιος Ι., *Η Τήνος επί Τουρκοκρατίας και κατά τον Αγώνα του 1821*, Μέρος τρίτο, Αθήνα 1978.
- Λεβογιάννης Νίκος Ι., *Νεότερη Ιστορία της Νάξου 1800-2000*, Τόμος Β', τεύχος 10, Αθήνα 2018.
- *Συριανά Γράμματα*, Τεύχος 60, Περίοδος Β', Δεκέμβριος 2019.